

Jostein Gaarder s-a născut în Oslo în anul 1952 într-o familie de profesori. A urmat cursurile de teologie, filosofie și limbi scandinave la Universitatea din Oslo. Din 1981 a predat timp de zece ani filozofie și istoria religiilor. În același timp a început să scrie și a publicat cărți de specialitate, apoi a debutat cu volumul *Diagnosticul și alte nuvele* (1986).

În 1991 a apărut *Lumea Sofiei*, cu subtitlul „romanul istoriei filosofiei”, care a devenit peste noapte un bestseller internațional. Tradusă în 53 de limbi, această carte a atins recordul de vânzări pe plan mondial în 1995, fiind vândută în peste 30 milioane de exemplare, și s-a bucurat de un succes extraordinar în fiecare țară unde a fost publicată. Cartea a fost adaptată într-un film și într-un joc pe computer. În seria de autor Jostein Gaarder, publicată de Editura Univers, au mai apărut romanele *Fata cu portocale*, *Misterul de Crăciun*, *Ca într-o oglindă, în chip întunecat*, *Misterul cărților de joc* și *Castelul din Pirinei*.

O fetiță, aflată la limita tulburătoare dintre copilărie și adolescență, primește într-o zi un mesaj de la un necunoscut, conținând o singură frază: *Cine ești tu?* Este începutul unei serii de scrисori care conțin un adevărat curs de filosofie, începând cu presocraticii și ajungând până la Freud, Darwin, Heidegger sau Sartre, și totodată începutul aventurii Sofiei, care devine aventura cititorului însuși. Suntem oare, ca și Sofia, personaje într-o carte sub ochii unui cititor care este și el personaj într-o carte? Suntem oare, prinși în jocul textualist al unei repetiții infinite?

CUPRINS

1. GRĂDINA EDENULUI	5
2. JOBENUL	13
3. MITURILE	23
4. FILOSOFII NATURII	29
5. DEMOCRIT	41
6. DESTINUL	46
7. SOCRATE	54
8. ATENA	68
9. PLATON	73
10. CABANA MAIORULUI	86
11. ARISTOTEL	95
12. ELENISMUL	110
13. CĂRȚILE POȘTALE	126
14. DOUĂ CULTURI	133
15. EVUL MEDIU	146
16. RENĂȘTEREA	166
17. BAROCUL	190
18. DESCARTES	205
19. SPINOZA	216
20. LOCKE	224
21. HUME	232
22. BERKELEY	244
23. BJERKELY	249
24. ILUMINISMUL	263
25. KANT	279
26. ROMANTISMUL	296
27. HEGEL	311
28. KIERKEGAARD	321
29. MARX	333
30. DARWIN	349
31. FREUD	371
32. EPOCA CONTEMPORANĂ	388
33. PETRECEREA DIN GRĂDINĂ	409
34. CONTRAPUNCT	421
35. BIG BANG	438

1

GRĂDINA EDENULUI

...cândva, ceva tot trebuie să se nască din neant...

Sofia Amundsen se întorcea de la școală. Ca de obicei, făcuse o bucată bună de drum împreună cu Jorunn și vorbiseră mult despre roboți. Creierul uman este un calculator sofisticat, credea Jorunn. Sofia simțea însă că nu este întru totul de acord cu ea. Doar n-o să reducem ființa umană la o mașină, nu?

Odată ajunse aproape de centrul comercial, fiecare își văzuse de drumul ei. Sofia locuia într-o clădire dintr-un cartier rezidențial, și drumul ei până la școală era de două ori mai lung decât cel pe care îl făcea Jorunn. Parcă ar fi locuit la capătul pământului, pentru că în spațele casei deja începea pădurea.

Coti pe aleea Kløverveien. Chiar în capătul ei era o curbă, „curba căpitanului“. Doar sămbăta și duminica mai trecea cineva pe acolo. În aceste prime zile ale lui mai, în unele grădini, narcisele galbene se grăbeau să răsără sub trunchiurile pomilor fructiferi, iar peste mesteceni parcă se aşezase un voal verde, fin ca un abur.

Ce ciudat era să vezi cum totul începea să crească în această perioadă a anului! Oare ce făcea ca toată vegetația să tășnească din pământul adormit imediat ce începea să fie frumos și ultimele urme de zăpadă dispăreau?

Sofia împinse poarta de la grădină și aruncă o privire în cutia poștală. De cele mai multe ori, era plină de prospecțe și câteva plicuri mari adresate mamei sale. De obicei, înainte să urce în cameră, le punea pe toate pe masa din bucătărie.

Din când în când mai veneau și extrase de cont pe numele tatălui său, dar trebuie spus că el nu era un tată ca toți ceilalți. Era căpitan pe

un mare petrolier și lipsea aproape tot timpul. Când stătea câteva săptămâni pe uscat, se foia prin casă în papuci, încercând să se facă util. Când naviga, însă, devinea un personaj destul de îndepărtat.

Astăzi nu găsi în cutie decât un plic mic pe care era scrisă adresa ei:

Sofia Amundsen

Kløverveien 3

Atât, nimic mai mult... Nici o mențiune despre expeditor. Nici măcar un timbru.

Sofia se grăbi să închidă poarta și deschise plicul. Înăuntru era doar o bucatică de hârtie, nu mai mare decât plicul, pe care scria: *Cine ești tu?*

Doar atât. Expeditorul nu spunea nici bună ziua și nici nu se semnase. Cineva scrisese în grabă doar aceste trei cuvinte, urmate de un semn mare de întrebare.

Se mai uită o dată la plic. Așa era, plicul îi era adresat chiar ei... Oare cine îl strecurase în cutia poștală?

Alergă spre casa din lemn vopsit în roșu și închise poarta cu cheia. Ca de obicei, pisica Sherekan țășni din tufișuri, înaintă până la peron și reuși să se fofileze înăuntru înainte ca ea să poată închide ușa.

Pis, pis, pis!

Când mama Sofiei nu era în toane bune, din cine știe ce motiv, i se întâmpla să spună câteodată despre casă că e o adevărată menajerie. O menajerie, adică o colecție de animale de care Sofia era mai degrabă mândră că le are. Mai întâi primise un bol cu trei peștișori roșii: Zuluf de aur, Scufița Roșie și Piratul Pierre. Mai avea și doi peruși, Cricri și Grigri, o broască țestoasă, Govinda, și, în sfârșit, o pisică roșcată tigrată, Sherekan. Le primise pe toate în dar ca pe un fel de compensație: mama ei se întorcea seara târziu de la serviciu, iar tatăl ei era mai tot timpul plecat la celălalt capăt al lumii. Sofia își scoase ghiozdanul, îl puse jos și îi dădu de mâncare lui Sherekan. Se așeză apoi pe scaun, ținând în mână scrierea aceea misterioasă.

Cine ești tu?

Ce întrebare stupidă! Parcă ea n-ar ști că e Sofia Amundsen! Și totuși, la urma urmelor, cine era această Sofia? De fapt, nici măcar nu știa prea multe despre ea.

Și dacă s-ar fi numit altfel? Anne Knutsen, de exemplu... Atunci ar fi fost altcineva?

Își aminti deodată că tatăl său ar fi vrut să-i pună numele Synnøve. Încercă să-și imagineze cum ar fi dat mâna cu cineva și s-ar fi prezentat cu numele Synnøve Amundsen, dar nu, nu se potrivea deloc. Dar de fiecare dată când se gândeau la asta, îi apărea în minte imaginea altei fete.

Se ridică de pe taburet și merse la baie, ținând în mână scrisoarea. Se așeză în fața oglinzi și se privi drept în ochi.

– Eu sunt Sofia Amundsen, spuse ea.

Fata din oglindă nu-i răspunse, nici măcar nu se strâmbă. Orice ar fi făcut Sofia, fata din oglindă facea același lucru. Încercă să-o ia pe neprengătite, mișcându-se foarte repede, dar cealaltă era la fel de iute ca și ea.

– Cine ești tu? o întrebă ea.

Nici acum nu primi nici un răspuns, dar, pentru o clipă, nu putu să-și dea seama dacă cea din oglindă pusese întrebarea sau chiar ea.

Puse arătătorul pe nasul pe care îl vedea în oglindă și spuse:

– Tu ești eu.

Și pentru că nu primi un răspuns nici de această dată, întoarse fraza:

– Eu sunt tu.

Sofiei Amundsen nu-i plăcuse niciodată cum arată. I se spunea adesea că are ochi frumoși, migdalați, dar era sigură că ceilalți îi spuneau asta pentru că se fereau să observe că avea nasul prea mic și gura puțin cam mare. Și mai avea și urechile mult prea apropiate de ochi. Dar cel mai rău arăta părul. Era țeapăn ca niște bețe de tobă și nu putea să-l aranjeze nicicum. Tatăl ei îi mai trecea câteodată mâna prin păr și o numea „fata cu părul de cânepă“, făcând aluzie la o bucată muzicală compusă de Claude Debussy. Lui îi era ușor să-i spună aşa, că doar nu el trebuia să trăiască toată viața cu părul acela care atârna țeapăn. Nici un spray, nici un gel nu reușeau să-l îmblânzească.

I se părea câteodată că are un cap atât de caraghios, încât chiar se întreba uneori dacă nu cumva se născuse cu un defect fizic. Oricum, mama ei îi povestise că nașterea fusese dificilă. Dar oare nașterea determină infățișarea pe care o vei avea toată viață?

Nu era ciudat că nu știa cine este ea? Și nu era oare nedrept că nu puteai să-ți alegi chiar tu infățișarea? Te nașteai cu ea aşa, pur și simplu. Poate că puteai să-ți alegi prietenii, dar nu puteai să te alegi pe tine însuți. Nici măcar nu alesese ea să fie o ființă umană.

În fond, ce este o persoană?

Sofia își ridică din nou ochii și se uită la fata din oglindă.

– Cred că mă duc sus să-mi fac temele la biologie, spuse ea ca și cum s-ar fi scuzat.

Ajungește repede pe culoar.

Ba nu, mai bine mă duc în grădină, se gândea ea.

- Pis, pis, pis!

Scoase pisica din casă, o împinse pe trepte și închise ușa.

Înținând în continuare în mâna scrisoarea misterioasă, ajungește pe aleea de pietriș. O cuprinse deodată un sentiment ciudat: parcă până atunci ar fi fost o păpușă și, dintr-o dată, o baghetă magică îi dăduse viață.

Ce ciudat i se părea să se pomenească amestecată în povestea astă incredibilă!

Sherekan sări pe alei și dispărut în spatele unor tufe stufoase de coacăze. Era o pisică tare vioaie, de la blana albă de pe cap până la coada care-i atârna la capătul corpului catifelat. și ea era tot în grădină, dar, spre deosebire de Sofia, nu era conștientă de acest lucru.

Își dădea tot mai mult seama că e în viață, dar în același timp se strecură în mintea ei gândul că nu va fi mereu aşa.

Acum există, reflectă ea, dar intr-o zi nu voi mai fi aici.

Există viață după moarte? Nu era, în nici un caz, o întrebare care ar fi putut să-o împiedice pe pisică să doarmă.

Bunica ei murise în urmă cu șase luni și de atunci, în fiecare zi, simțise cât de mult îi lipseaște. Nu era nedrept ca intr-o zi să mori?

Sofia rămase pe alei, încercând să se convingă de propria ei existență tocmai pentru a alunga ideea că nu va trăi veșnic. Degeaba! Chiar în momentul în care reușea să ajungă la această convingere, imediat îi trecea prin minte gândul că nu va trăi veșnic. Da, dar și invers era tot la fel: când accepta totuși că viața ei ar putea să se sfârșească la un moment dat, simțea, ca niciodată până atunci, ce sansă extraordinară avea de a fi în viață.

Parcă ar fi fost cele două fețe ale unei monede pe care o tot întorcea în mâna de pe o parte pe alta. Ceea ce apărea foarte clar pe una dintre ele nu făcea decât ca ceea ce să fie și mai clară. și nici una dintre ele nu dădea căștig de cauză celeilalte.

Este imposibil să simți că ești în viață fără să te gândești imediat că intr-o zi vei muri, se gândea ea. și nici nu poți să te gândești la propria moarte fără să simți, chiar în acea clipă, miracolul vieții.

Brusc își aminti că bunica îi spusese cam același lucru în ziua în care doctorul o anunțase că e grav bolnavă. „Abia acum înțeleg cât de frumoasă e viața!“ spusese ea.